

Jari Kupiainen

DIGI-TV JA KANSALLINEN HUIJAUS

Osana työtehtäviäni olen ollut mukana kehittämässä hankkeita, jotka liittyvät digitaaliseen televisioon, alueelliseen digi-tv-toimintaan, vuorovaikutteisiin Multimedia Home Platform (MHP) -palveluihin ja uudenlaisten ohjelmasisältöjen kehittelyyn. Hankkeet ovat olleet erittäin kiinnostavia, mutta yhteistä niille on ollut se, että niissä on valmisteltu *tulevaisuudessa* alkavaa toimintaa. Tätä on kestänyt jo vuosien ajan.

Juuri nyt minulla on ongelma. Se ei ole ehkä sellainen ”Houston, we have a problem” -tyyppinen, mutta ongelma yhtä kaikki: *minun* ongelmani, henkilökohtainen. Se liittyy d-kirjaimen ja kytkeytyy ylikypsyneeseen teknologia-suhteeseeni osana viestinnän digitalisoitumisen prosesseja. Ongelmani on kotonani oleva digiboksi. Tai sitten kyseessä on televisiolaitteeni, liitäntäkaapelini, kotini televisiokaapeloinnin ja sähköjärjestelmän mahdolliset ongelmat, osaamattomuuteni ja riittämättömät tietoni, kollegoideni avun ja konsultoinnin puutteellinen laatu, toivon heittänyt asenteeni.

Se, etteivät digitaaliseen televisioon liittyvät ongelmani ole muuta kuin henkilökohtaisia ja että minun tulisi kyllä itse osata ne ratkaista, on käynyt minulle selväksi viimeiset pari kuukautta, kun aiemmin melko ongelmattomasti näkyneet Ylen digi-kanavat (1, 2, FST, Yle24, Teema) eivät käytännössä ole olleet lainkaan katseltavissa teknisten häiriöiden takia. Kuitenkin samanlaisesti kaikki muut kodissani näkyvät digi-kanavat toimivat suurin piirtein ongelmitta – toki tavanomaisia tekstitysten puuttumista, teksti-tv:n sekoilua ja muita sellaisia esiintyy. Olen ehtinyt kokeilla erilaisia kytkentöjä ja kaapeleita, penkonut kotiini kertyneitä elektroniikkaroinalaitteita, vaihdellut laitteita, purkanut kytkentärasioita ja ryntäillyt sinne tänne yleismitari kourassa, kysellyt, soitellut kauppiaille, laitevalmistajille, palvelunumeroihin ja kavereille, etsinyt tietoa, kiroillut.

Aamun lehteä lukiessani viikolla 44 huokasin lopulta helpotuksesta, sillä ongelmani ei ole vain henkilökohtainen: Yle julkisti kansallisessa lähetyslaitteistossaan olleen pitkäaikaisen teknisen vian, joka nyt olisi korjattu. Ongelma ratkesi, ajattelin. Muutaman turhan kokeilun, buuttailun ja tehdasasetuksista alkavan uudelleenasetuksen jälkeen totesin, että ei ratkennut. Vian täytyy siis olla minun laitteissani ja ennen muuta digitaalisessa kansalaisyhteiskunnassa vaadittavien kansalaistaitojen puutteissani, mikäli neuvontapalvelujen ammattiauttajia on uskominen. Miksi sitten kaupungin toisella laidalla asuvan ystäväni henkilökohtainen ongelma on se, että Ylen kanavat kyllä näkyvät hyvin, mutta ”kolmonen, nelonen ja sub pykivät oikein olan takaa”?

Olen myös huolestunut ja hetkittäin jopa häpeissäni siitä, että taannoin puhutin 76-vuotiaan anoppini siirtymään digi-aikaan kehuskelemalla sen ominaisuuksia ja mukana tulevia lisäetuja. Samalla sysäsin hänet lisälaitteiden, kaukosäädinten, johtovyyhtien ja käsikirjojen viidakoihin: olisi mukautta puhuttavaa ystävien kesken, kuten asian perustelin. Pari päivää laitteen asennuksen jälkeen hän kysyi jo ohjeita boksen poislyöntämiseksi. Siellä ilmenneet viat olivat hieman toisenlaisia kuin meillä. Anoppini, toisin kuin minä, sai sittemmin itse laitteensa toimimaan.

Työyhteisöni ”digi-smart” -porukoissa ”meillä” on vallinnut ymmärrys siitä, että kotiin ei kannata ostaa kuin halvin toimiva perusboksi, koska nykylaitteet vanhenevat pian. Synä vanhentumiseen ovat vuorovaikutteisten toimintojen puuttuminen ja tulollaan oleva teräväpiirtotekniikka lähetysissä; kumpikin edellyttää digiboksin vaihtamista. Oman boksin ekologista elämäntapaa pidetään kuitenkin se, että vuorovaikutteisten MHP-palvelujen ohjelmointi ei ole johtanut kuluttajien / katsojien kannalta mihinkään. Myös kotimaisten teräväpiirtotelevisiolähetysten aloitus lienee vielä muutaman vuoden päässä, vaikka satelliittiantennin avulla tai mobiililaitteilla teräväpiirtolähetystä voi jo katsella.

Digi-optimistina uskon, että laitteeni ongelmat ratkeavat ja Ylekin alkaa näkyä. Jos kuitenkin kuvaamani tilanne toistuu muunnelmoina muissa suomalaiskodeissa, on se merkki siitä, että valtiojohto ei ohjaa kansalaisia kovin viisaasti. Jo kansallisen imagon katu-uskottavuuden takia voisi mieluummin olettaa, että kansalaisten elektroniikkalaitteiden ostopäätöksiä ohjattaisiin kohti mahdollisimman varmatoimisia sekä yksiselitteisesti aiempaa parempia korjaus- ja kierrätyskelpoisia laitteita ja järjestelmiä. Miksi siis tämä valtionohjaus kohdistuu sellaisiin herkkiin ja epäluotettaviin, vaikeakäyttöisiin ja keskenään monenkirjaviin ynnä eri tavoin keskeneräisiin ja pian vanhanaikaisiksi osoittautuviin laitteisiin, jollaisia nykyisin myyvät digiboksit ja muutkin digi-tv-vastaanottimet (esimerkiksi digi-tv-kortit ja -antennitikut) näyttävät olevan? Elektroniikkaromukkaan ei ole uutena ilmaista, ja kansallisella tasolla kyseessä on kohtalainen tulonsiirto aasialaiselle elektroniikkateollisuudelle, kuten vaikkapa sairaaloissa ja vanhainkodeissa parhaillaan lasketaan.

Tietokone-lehden tuoreimman tilannekatsauksen (13/2006) mukaan analogisten lähetysten päättyessä nykyisen aikataulun puitteissa elokuussa 2007 noin kolmasosa suomalaiskodeista jäänee digiboksin puuttumisen vuoksi ilman televisiolähetystä. Teknologisen kehityksen eriarvoistava ja uudellaista syrjäytymistä tuottava vaikutus muuttuu silloin käsinkosketeltavaksi koko yhteiskunnassa. Tämä toteutuma olisi täysin päinvastainen kuin mitä Yleisradiolaki toteaa viestintäpalvelujen tasapuolisesta saatavuudesta. Ylen digi-tv-kampanjaiskua Pihtiputaalle kannattaa seurata, sillä haasteita piisaa.

Digitaalisiin lähetysiin siirtyminen muodostaa suomalaisessa viestinnän historiassa merkittävän murroskohdan, joka tulisi dokumentoida mahdollisimman huolellisesti. Kansalaisten keskuudesta ja yhteiskunnasta tallennettavat kuvaukset ja haastattelut digitaalisen television aikakauteen siirtymisestä tulisi toteuttaa juuri nyt ja lähitulevaisuudessa. Tutkijoiden kannattaisi kerätä monipuolisia aikalaisaineistoja ja seurata näitä prosesseja, kun ne tapahtuvat – jonkinmoista digiboksin aikalaisnografiaa siis tarvitaan.

Tällaisia aineistoja voisi kerätä mahdollisimman monimuotoisesti (esimerkiksi opinnäytteet, kirjoituskilpailut, tutkimusprojektit, blogit, av-tallenteet) eri suunnilta ja alueilta, jolloin ne muodostaisivat perustan siirtymän myöhemmälle laadulliselle arvioinnille.

Ehkäpä henkilökohtainen digi-ongelmani on se, etten ole riittävän tarmokkaasti tukenut julkisuudessa kriittisiä asiantuntijapuheenvuoroja ja käyttänyt kansalaisvaltaani kehittyneessä demokratiassamme, tässä digitalisoituneessa kansalaisyhteiskunnassamme. Siinä päätöksentekoa pitäisi siirtää jo subsidiariteetti-periaatteen mukaisesti pois taloudellis-poliittiselta eliitin ohjailemalta hallintojärjestelmältä yhä lähemmäs kansalaisia. Tavoitteena kai olisi, että tässä tapauksessa Suomen hallitus kuulisi myös rivikansalaisen äänen ja osaisi punnita sitä globaalien teknologia- ja mediateollisuuden yksipuolisia teollis-kaupallisia intressejä vastaan. Esimerkiksi kun alun perin onnettomiksi osoittautuneita hallinnollisia päätöksiä arvioidaan ja toimeenpanoon ylipäätään vasta valmistaudutaan. Kotikatu hyytyy, oletko valmis?